

Ah Bu Ağrılar !

Prof. Dr. İsmail Hakkı Aydın

Sinir Sistemi Cerrahisi Derneği Başkanı

Ağrı, yaşamın her evresinde şu ya da bu şekilde yer almaktadır. Her insan yaşamı boyunca, mutlaka ağrıya maruz kalmaktadır. Yaşamı çekilmez hale getiren unsurlardan biri de yine ağrıdır. Sağlıklı olabilmeyi de ağrısız bir ömür ile özdeşleştirenler de vardır. Paul Valery “La santé, c’est le silence des organes” (Sağlık, organların dinginliği, sükunetidir) diyerek bu konuya parmak basmıştır. Organsal demokrasi, ahenk, balans, armoni ve denge bozulduğunda, ağrı, bir alarm sistemi olarak devreye girmektedir. Diğer bir deyişle ağrı, organsal demokrasideki ihtilalin ayak sesleridir.

Hipokrat’ın “Sedare Dolorem Opis Divinum Artem” (Ağrıyı dindirmek ilahi bir sanattır) sözü her kes tarafından bilinmektedir. Bu söz bir anlamda da tıbbın kutsal, pragmatik ve teknik yönünü ifade eder.

“Ağrı” sözcüğüne XI. Yüzyılda, Kaşgarlı Mahmut’un Divan-i Lügat-i Türk adlı eserinde “ağrığ” ve ağrımak olarak yer alması nedeni ile Türkçe bir sözcük olduğu açıktır. Yine Türkçe olan “acı” sözcüğü, daha çok soyut ve bedensel, ağrı ise, daha somut bedensel orjinli olarak kullanılır. Zaman zaman “ağrı” ile eşanamlı olarak kullanılan “Dert” sözcüğü, farsça kökenlidir. “Dolor” Latince ıstırap anlamına gelmektedir. Ancak çok yoğun keder karşılığı olarak da kullanılabilir. Hazreti İsa için üzülen, endişe eden ve kederlenen Hazreti Meryem “Mater Dolorosa” (Acılı Anne)’dir.

Fransızca “Peine”, İngilizce “Pain” ağrı anlamına, eski Yunanca “poine” ve Latince “poena”

ceza anlamına kullanılmakta olup, “penalty” ile aynı kökten gelmektedirler. İskenderiye Prokonsülü Decius, Azize Apolonia ve Aziz Blaise’i Hristiyanlıktan vazgeçirmek ve Hazreti İsa’yı inkâr etmeleri için bir direğe bağlanmalarını ve dişlerinin sökülmesini emretmişti (M.S. 249). Bu örnekte, insanları cezalandırmak amacı ile ağrı ve acı vermenin bir araç olarak kullanıldığını görmekteyiz. Bazı teolojik kaynaklarda, ilk insan Adem ile Havva’nın ilk günahı işledikleri için Cennetten kovulduklarına ve ağrı ve acı ile cezalandırıldıklarına inanılmaktadır. İncil’in Tekvin Suresinde ifade edildiğine göre, Adem ile Havva’nın dünyaya gönderilmesi sırasında, Allah, Havva’ya “Bundan böyle, acı içerisinde doğuracaksın,” diyerek cezalandırmıştır.

İngilizcede kullanılan “Ache” sözcüğü, Grekçe ve Latince olmayan, bir Cermen sözcüğünden türediği sanılmaktadır.

İnsanı olgunlaştıran ve yaşamının özünü teşkil ettiğine inanılan ağrı ve acı kavramları, mitolojide, teolojide, felsefede, tarihte, edebiyatta, müzikte, şiirde ve güzel sanatlarda sıkça kullanılmaktadır.

Afrodit, İda dağında (Kazdağı), haşhaşlar üzerinde yatarak uykuya dalar ve ağrılarını dindirirdi. İlk çağ sanatlarında ağrı ve acının geniş bir şekilde yer aldığı bilinmektedir. Nippur kaynaklı bir çivi yazılı tablette “Ağrılar bedenimi kapladı. Ey Tanrı’m, kurtar beni ıstıraptan” duası ile karşılaşmaktayız. Bir çok motifte, yaralanmış Adonis, oklarla delik deşik olmuş Niobe ve Aziz Sebastian ve yılanın ısırığı Laocon figürleri yer

almaktadır. Ortaçağ Hristiyan sanatının ana temasını, Müslümanlar tarafından inanılmasa da, çarmıha gerilen Hazreti İsa'nın maruz kaldığı acı ve ağrılar oluşturmaktadır. İslam inancında acı ve acı çekme sembolü olarak Kerbela şehitleri kabul edilmekte ve asırlar boyu, "en kolay katlanılan acı, başkalarının çektiği acıdır" özdeyişine inat, bu acıyı tatmak için, bir çok inanan tarafından her yıl törenler düzenlenmektedir. Birçok teolojik akımlarda ve mistisizmde olduğu gibi, Hint felsefesine göre de, acı, ıstırap ve acı çekmek insanı olgunlaştıran ve Nirvana'ya ulaştırılan unsurlardan biridir.

Tarihsel çizgide, Fatih Sultan Mehmet'in ve Kristof Kolomb'un gut ağrıları, Roterdamlı Erasmus'un böbrek taşı ağrısı, Bethoven'ın karaciğer bölgesindeki ağrısı (belki safra koliği) ve "Beni öldürmeyen acı ve acı, ancak güçlendirir," diyen ve çektiği ağrıları "köpek" olarak adlandıran Nietzsche'nin yılbaşı ağrıları kayıtlarda ağdalı olarak dile getirmektedir.

Ağrıları, acılarını, sızılarını ve elemelerini, rubaileri ile sarıp sarmalayan bu satırların yazarı, "acıyı bal eylemek" in en büyük sanat ve yaşamın özü olduğunu dile getiren Mustafa İsen, aşk ağrısından ve acısından şikayetçi olmadığını ve haz aldığını ifade eden Fuzuli, ağrıların sevgilisinin gözlerinde dindiğini itiraf eden Abidin Dino, esas ağrının nedeninin bizzat hekimin kendisi ve hastanelerin olduğunu dizelerinde kendine has bir yöntemle iddia eden Neyzen Tevfik, yaşamayı ölecek kadar sevebilmek için ağrılarına katlanmayı bir erdem gören Can Yücel ve musikimizdeki sayısız eserler, edebiyat ve sanat alanındaki örneklerdir. Acılarını, udunun, kemanının ve tamburunun tellerinden çıkan melodiler ile yoğuran, mızrabı ile estetize eden ve onlara ruh veren nice bestekarlar, kompozitörler var! "Ah bu kalp ağrıları!..." diye iç çeken insanların dünyalarını ve hissiyatlarını anlatmak için ise, her harfe, her heceye, her sözcüğe ve her tümceye çok farklı anlam ve mesaj yükleyebilmek gerekir ki, bu da her edibin harcı

değildir!

Batılı ressamın, ömrümüzün her safhasında, hiç beklemediğimiz bir anda bile, davetsiz misafir gibi şu ya da bu şekilde kapımızı çalan ve kendisine yer bulmayı başaran acı ve acı duygusunu, kendi yorum ve hissiyatına göre, tuallerine yansıttığını görmekteyiz. Belki de, Paul Valery'e nazire olarak, kendilerinin muzdarip oldukları ağrıların patofizyolojik izahını yapmaya çalışıp, psikofizyolojik sükunet umut ve hayal etmişlerdir. Ancak bu sanatçıların, bu acı ve acı duygularını, birçok edebi şahsiyette gördüğümüz gibi, bu eserleri ile ölümsüzleştirmek arzusunda olma olasılığını da göz ardı etmemek gerekmektedir. George Cruikshank (1792-1878), "La colique (1819)" ve "Le mal de tete (1819)" adlı eserlerinde, şeytani yaratıkların ağrıya nasıl neden olduklarını (!) ifadeye çalışmıştır (Resim 1 ve 2).

Resim 1. George Cruikshank (1792-1878), "La colique (1819)"

Resim 2. George Cruikshank (1792-1878), "Le mal de tete (1819)".

Kan veren (hacamat) bir kişinin duyduğu acının yüzüne yansımaları, ressam fırçası ile ne de güzel tualine aktarmış!... (Resim 3).

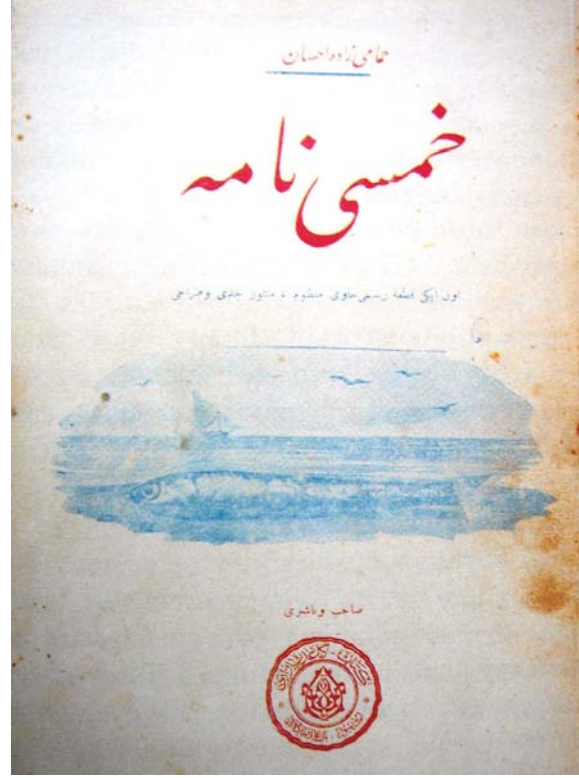
Resim 3.

Ah bir de Salvador Dali'yi bulup, bizim spinal stabilizasyon endikasyonlarımıza ve enstrümantasyon ameliyatlarımıza inat, şu (Resim 4)'ü yorumlatabilsek!

Resim 4.

Belki o zaman, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Trabzon'da, Hamamizade İhsan tarafından yazılan ve bastırılan "Hamsiname" adlı eserde, neden hamsi suyunun bütün ağrılar için iyi bir ilaç olduğunu mizahi-manzum bir üslupla iddia ettiğini anlamak mümkün olurdu! (Resim 5).

Resim 5. Hamsiname (Hamamizade İhsan, Trabzon).

Kaynaklar

1. Aydın İH. Ağrı Felsefesi. Konferans. Atatürk Üniversitesi, Erzurum 2002.
2. Aydın İH. Nöropatik Ağrı. Konferans. Zorlu Otel, Trabzon 2008.
3. Broggi G. Pain and Psycho-affective Disorders. Neurosurgery 62/SHC-901-920, 2008.
4. Hatemi H. Ağrı. Abdi İbrahim İlaç Sanayi Yayınları, Proplast. İstanbul 1997.
5. Ökten Aİ. Ağrı ve Edebiyat. Türk Nöroşirurji Derneği Bülteni, 59-61.